

תורת אמך

ביאורי סוגיות והדרכה לימודית

ביאורי תפילה

הקדמה לפרשנות הסידור

נכתב בסייעתא דשמיא

על ידי

אליהו מאיר ליפשיץ

ב"ר חיים שמאי ז"ל

ישיבת ברכת משה, מעלה אדומים

הקדמה לפרשנות הסידור

דור דור וסידוריו, דור דור ומפרשיו. הסידור זכה למהדורות אין ספור, ולפירושים רבים מאוד. לא הרי פירוש זה כהרי פירוש זה.

ניתן לעמוד על שלושה כיוונים מרכזיים בפירוש הסידור:

פרשנות מילולית - פרשנות השמה במרכזה את המילה הבודדת. פרשנות המבארת את המילים, מחפשת את מקורה במקרא, וסופרת את כמות המילים בברכה.

פרשנות עניינית - פרשנות המתרכזת בקטע השלם, ומנסה לעמוד על הרעיון העומד במרכזה של הקטע הנדון.

פרשנות התפתחותית - פרשנות שמאפיינת בעיקר את המחקר המודרני, ששם לו למטרה לגלות את הרבדים השונים בסידור, ולנסות לשחזר מהו הסידור שהיה בכל דור ודור.

כיוון שונה, ופחות ידוע, יצא מבית מדרשו של רבי חיים מבריסק. ר' חיים שסלל דרך חדשה בלימוד התורה, סלל גם דרך חדשה בפרשנות הסידור. לדידו של ר' חיים מבריסק הסידור מהוה "מסכת" ויש ללמדו כפי שלומדים את מסכתות הש"ס. כפי שאת מסכתות הש"ס אנו מנתחים בעזרת הטכניקה ההלכתית של "חפצא וגברא", "חלות דין", "מתיר", "שני דינים", כך יש לנתח את הסידור באותה טכניקה. כפי שבניתוח סוגיה, מרכז הווייתנו היא לנתח את הסוגיה, ולהגיע לקטגוריות ההלכתיות בבסיס הסוגיה, כך בפרשנות הסידור, יש להבין את המושג ההלכתי העומד בבסיס הברכה הנידונה.

לגישה פרשנית יחודית זו קודמת הנחת יסוד. "ההלכה שונאת טקסים היא, יודעת היא רק שני דברים: מדרש ומעשה. הכרה הלכתית המוצאת את הקורילאטיב שלה ברשות המציאות המוחשית היא יסוד היסודות של היהדות. מעשה המצווה אינו יכול ליהפך טקס. הוא פעולה הלכתית, שחלותרה ומהותה מתמצות בהתאם שבינה לבין הסידרה האידיאלית, בין נקודת העובדה ונקודת החשיבה המופשטת"¹. אף הסידור אינו מבוסס על טקסיות, אלא על מושגים הלכתיים.

נכדו של ר' חיים מבריסק, מורנו הרב יוסף דב סולוביצ'יק זצ"ל, שיכלל שיטה זו, ולמרות שלא השאיר אחריו פירוש שיטתי לסידור, פירושו היסודיים מפורזים על פני כתביו, וכתבי תלמידיו.

בחיבור זה אין פירוש מלא ושיטתי של הסידור. מטרת החיבור להדגים פרשנות סידור המבוססת על קטגוריות הלכתיות.

¹ הגרי"ד סולוביצ'יק, מה דודך מדוד, בתוך דברי הגות והערכה עמ' 93.

הנושאים הנידונים בחיבור:
מבוא לביאורי התפילה
פסוקי דזמרא
ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד
סמיכת גאולה לתפילה
ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך
ברכת אבות
ברכת גבורות
ברכת קדושת השם
ברכת עבודה
ברכת הודאה
ברכת השלום

אסיים בתפילה לבורא עולם, שאזכה לפרש את הסידור פהלכה.